

4. KONU: I. DÜNYA SAVAŞI'NDAN SONRA OSMANLI DEVLETİ'NİN DURUMU

Birinci Dünya Savaşının son yılında Osmanlı Devlet yönetiminde önemli gelişmeler yaşanmıştır. Padişah V. Mehmet Reşat ölünce yerine **Vahdettin** padişah olmuştur (5 Temmuz 1918). Osmanlı Devleti'nin savaşı kaybedeceği kesinleşince Talat Paşa Hükümeti istifa etmiştir. Yerine 8 Ekim 1918'de Ahmet İzzet Paşa Hükümeti kurulmuştur. İttihatçı liderler (Enver, Talat ve Cemal Paşalar), savaşın sorumluluğunun kendilerine yükleneceğini ve Harp Divanı'nda yargılanacaklarını bildiklerinden gizlice yurdu terk etmişlerdir. İttihat ve Terakki Partisi/Cemiyeti kendini feshetmiştir. Osmanlı Mebusan Meclisi kapatılmıştır. Bu gelişmeler sonunda Ahmet İzzet Paşa başkanlığındaki yeni hükümet itilaf devletlerinden ateşkes istemiştir.

MONDROS ATEŞKES ANTLAŞMASI (30 EKİM 1918)

Wilson prensiplerine güvenen Ahmet İzzet Paşa Kabinesi, İtilaf devletleri ile ateşkes yapmak için Rauf Orbay başkanlığında bir heyet hazırlamıştır. Ege Denizindeki Limni Adası'nın Mondros Limanı'nda dört gün süren görüşmeler sonunda ağır şartlar taşıyan Mondros Ateşkes Antlaşması Bahriye Nazırı Rauf Orbay ile İtilaf devletleri adına İngiliz Amiralî Calthrope arasında imzalanmıştır. Wilson ilkelerine güvenmesi, yardım aldığı Almanya ile kara bağlantısının kesilmesi, askeri ve ekonomik yetersizlikler içinde bulunması Osmanlı Devletinin Mondros Ateşkesinin ağır şartlarını kabul etmesine neden olmuştur. (30 Ekim 1918).

MONDROS ATEŞKES ANTLAŞMASININ ÖNEMLİ MADDELERİ VE ÖNEMİ	
MADDE	ÖNEMİ
Çanakkale ve İstanbul Boğazları açık olacak ve İtilaf Devleti tarafından işgal edilecek	Karadeniz'e geçişi ve Başkent İstanbul'un işgalini kolaylaştırmak
Türklerin elindeki esirler ve tutuklu Ermeniler serbest bırakılacak, İtilaflar Osmanlı esirlerini serbest bırakmayacak	Devletlerarası eşitlik ve karşılıklı ilkesine uyulmamıştır.
Sınırların korunması ve iç güvenliğin korunması dışındaki Osmanlı ordusu terhis edilecek	Osmanlı Devleti savunmasız kılmak ve işgallere açık hale getirmek
Boğazlar ve Karadeniz'e yerleştirilen bombalar hakkında bilgi verilecek	Askeri olarak zayıflatmak
Bütün savaş gemileri İtilaf Devletlerinin belirlediği limanlarda tutulacak	
Bütün liman, tersane ve demiryolları İtilaflara bırakılacak	

Osmanlı kuvvetleri Kafkasya'dan çekilecek	Osmanlının toprak almasına engel olmak
İtilaf Devletleri mazot, yağ, kömür gibi ihtiyaçlarını Türkiye'den alacak ve bu maddeler ihraç edilmeyecek	Ekonomik olarak Osmanlı çökertmek
İtilaf Devletleri güvenliklerini tehdit edecek bir durum ortaya çıkarsa stratejik önemi olan herhangi bir yeri işgal edebilecektir (7.m)	Anadolu'nun işgaline hukuki zemin hazırlamak, Wilson İlkeleri ile ters düşmemek, (Ateşkesin en ağır maddesidir)
Toros tünelleri İtilaf Devletlerince işgal edilecek	Akdeniz ile iç Anadolu'nun bağlantısını kesmek
Hükümet haberleşmesi dışındaki tüm haberleşme ve ulaşım araçları İtilaflarca kontrol edilecek	İşgaller karşısında halkın birleşmesini ve direnişe geçmesini önlemek
Vilayet-i Sitte'de (6 Doğu İli: Erzurum, Van, Bitlis, Diyarbakır, Elazığ ve Sivas) bir karışıklık çıkarsa İtilaf Devletleri buraları işgal edebilecek (24.m)	Doğu Anadolu'da kurmak istedikleri Ermeni devletine zemin hazırlamak

Mondros Ateşkes Antlaşması Osmanlı Devletinin egemenlik, askeri ve ekonomik haklarını elinden almıştır. Bu antlaşma Osmanlı Devletinin egemenliği açısından; Bütün topraklarını işgale açık hale getirmiştir. İtilaf Devletlerine istedikleri bütün yerleri işgal etme hakkını vermiştir. Doğu Anadolu'da bir Ermeni Devletinin kurulmasına alt yapı sağlamıştır. Askeri açıdan; Osmanlı Devleti savunmasız duruma getirilmiş ve işgaller kolaylaştırılmıştır. Esirlerin serbest bırakılması konusunda devletlerin eşitliği prensibine uyulmamıştır. Ekonomik açıdan; Devletlerin varlıklarını devam ettirmelerinde ekonomik bağımsızlık çok önemlidir. Çünkü ekonomik bağımsızlığı olmayan devletlerin siyasi bağımsızlığı da geçicidir. İtilaf devletleri bu ağır hükümleri Osmanlı Devleti'ne kabul ettirerek Osmanlı devletini ayakta duramayacak ve kendilerine bağımlı olacak hale düşürmüşlerdir. Ateşkes hükümlerine göre Osmanlı Devleti fiilen tarihe karışmıştır. Çünkü bu hükümlerle Osmanlı Devleti çökmüş ve galip devletlerin kendisi hakkında vereceği karara razı olmuştur. İtilaf Devletleri'ne kayıtsız şartsız teslim olan Osmanlı Devleti, yurdun işgalini de kabullenmiştir.

Ateşkese Tepkiler ve Ateşkesin Uygulanması

Mondros Ateşkes Antlaşması, Osmanlı Devleti'nin varlığını ortadan kaldırmaya yönelik olduğu halde Osmanlı devlet adamları bunu görememiştir. Sadrazam Ahmet İzzet Paşa, Mondros Ateşkes Antlaşmasının Bulgaristan, Avusturya ve Almanya ile yapılan ateşkes

anlaşmalarından daha hafif olduğunu ifade etmiştir. Padişah da ağır şartlar taşımasına rağmen ateşkesin kabulünden yana olmuştur.

İtilaf Devletleri Mondros Ateşkes antlaşmasından çok kısa bir süre sonra ateşkesin 7. Maddesine dayanarak Osmanlı Devletinin topraklarını işgal etmeye başlamıştır.

Mondros Ateşkes Antlaşmasından sonra yapılan işgaller

İŞGAL EDEN DEVLET	İŞGAL EDİLEN OSMANLI TOPRAKLARI
İngiltere	Musul, Irak, Urfa, Antep, Maraş, Samsun ve Çevresi, Eskişehir, Kütahya, Afyon, İzmit
Fransa	Suriye, Hatay, Dört Yol, Lübnan, Adana, Mersin, Zonguldak, Maraş, Antep, Urfa
İtalya	Muğla, Antalya'dan Konya'ya kadar olan yerler
Yunanistan	Paris Barış antlaşmasına göre 15 Mayıs 1919'da İzmir ve çevresi
İtilaf Devletleri (Ortak İşgal)	13 Kasım 1919'da İstanbul, Boğazlar ve çevresi

Osmanlı devlet adamlarının Wilson İlkelerine güvenerek imzaladıkları Mondros Ateşkes antlaşmasının işgallerle birlikte ağırlaşan şartları sonucu Ahmet İzzet Paşa Hükümeti istifa etmiş, onun yerine Tefik Paşa Hükümeti kurulmuştur. Ancak onun da istifası üzerine 4 Mart 1919'da Padişah Hükümeti kurma görevini İngiliz taraftarı olan Damat Ferit Paşa'ya vermiştir. Padişah Vahdettin ve Sadrazam Damat Ferit Paşa işgallerin geçici olduğunu düşündükleri için halktan fazla tepki vermemesini istemiş, İngilizlerle iyi geçinmek suretiyle daha iyi bir barış antlaşmasının imzalanabileceğini düşünmüşlerdir. Bu amaçla da İngilizlere karşı uzlaşmacı bir politika izlemişlerdir.

Mondros Ateşkes Antlaşması sırasında Yıldırım Orduları Grup Komutanı olarak Kuzey Suriye'yi İngiltere'ye karşı savunan Mustafa Kemal Ateşkesin en çok, ülkeyi yabancı işgaline açık bırakan hükümlerine (özellikle) tepki göstermiştir. Ateşkesin yapılmasından sonra Osmanlı Ordusu terhis edilince Mustafa Kemal de 13 Kasım 1918 tarihinde İstanbul'a gelmiştir. Geldiği gün İtilaf Devletlerinin İstanbul'u işgal eden donanmasıyla karşılaşmıştır. Bu tablo karşısında **"Geldikleri gibi giderler" diyerek bağımsızlık konusundaki** duygusunu ortaya koymuştur. Mustafa Kemal yaklaşık 6 ay başkent İstanbul'da ülkenin işgallerden kurtarılması için çareler aramıştır. Bu sıralarda Başkent İstanbul'da İngiltere ve Amerika gibi devletlerin mandasını kabul etmek ve bölgesel kurtuluş yollarına girmek gibi fikirlere karşı Mustafa Kemal, kurtuluşun ancak halkın birlik ve beraberliğinin sağlanarak bağımsızlığın kazanılmasıyla mümkün olabileceğini düşünmüştür. Bu düşüncesini gerçekleştirmek amacıyla da halkın başlattığı milli mücadeleyi örgütlemek için Anadolu'ya geçmiştir.

Mondros Ateşkes antlaşmasından sonra **devlet otoritesi fiilen ortadan kalkmasıyla** birlikte bazı cemiyetler kurulmuştur. Bu cemiyetlerin bir kısmı azınlıklar (Ermeni, Rum, Yahudi) tarafından, bir kısmı milli mücadeleye inanmayan ama farklı kurtuluş çareleri arayanlar Müslüman unsurlar tarafından kurulmuştur. Milli mücadele tarihinde bu tür cemiyetlere zararlı cemiyetler denilmektedir.

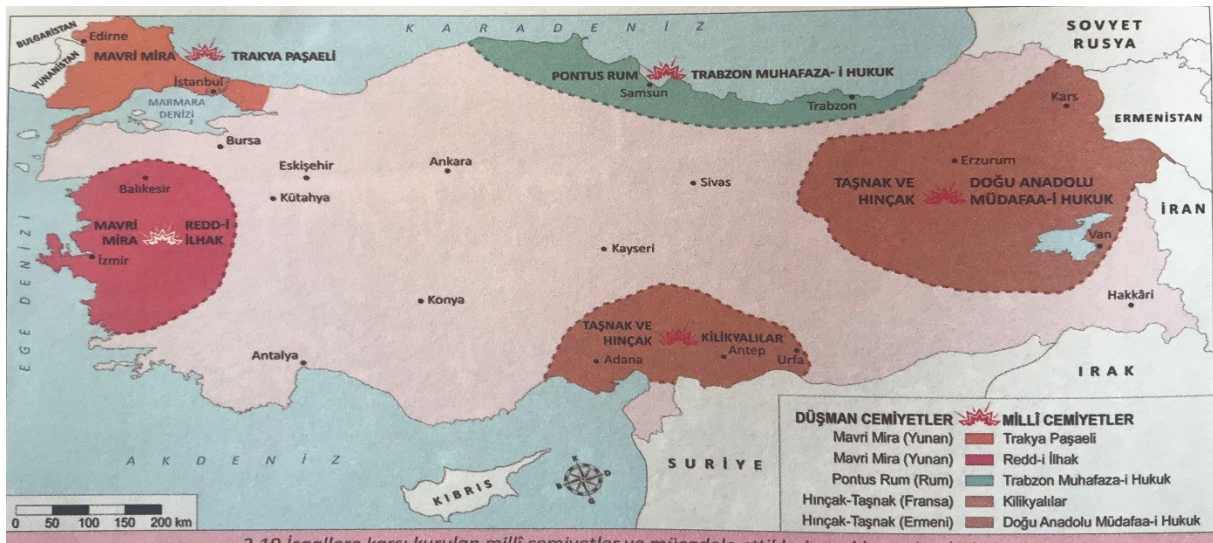
İşgallerin yaygınlaşması, Padişahın ve Hükümetin işgaller karşısında kayıtsız kalması, Anadolu halkının canını, malını, namusunu, ülke topraklarını korumak ve bağımsızlığını sağlama konusunda görevin kendisine düştüğü düşünen Anadolu'nun yurtsever halkı da **Müdafa-i Hukuk (milli-yararlı) cemiyetlerini** kurmuştur.

Mondros Ateşkes Antlaşmasından Sonra Kurulan Cemiyetler.

AZINLIKLAR TARAFINDAN KURULAN CEMİYETLER			
	CEMİYETİN ADI	AMACI	KARŞI CEMİYET
RUMLAR	Etnik-i Eteryâ	Rumların yaşadığı bütün toprakların Yunanistan'a katılmasını sağlamak ve Rum- Bizans İmparatorluğunu yeniden kurmak	Trakya-Paşaeli Cem. İzmir MHC İzmir Redd-i İlhak C.
	Rum Pontus	Trabzon, Samsun ve Karadeniz sahillerinde Trabzon Rum Pontus İmparatorluğunu yeniden kurmak	Trabzon M. H.C.
	Mavri Mira	İzmir ve çevresi ile Doğu Trakya'nın Yunanistan'a katılmasını sağlamaktı	Trakya-Paşaeli Cem. İzmir MHC

			İzmir Redd-i İlhak C.
ERMENİLER	Taşnak Hınçak	Wilson ilkelerinden yararlanarak Doğu Anadolu ve Adana'da (Kilikya) bağımsız bir ermeni devleti kurmak	Doğu Anadolu MHC
YAHUDİLER	Alyans İsrailit Maccabi	Yahudilerin yaşadıkları yerlerde ekonomik, dini, kültürel ayrıcalıklar elde etmek	

Azınlık Cemiyetlerinin Özellikleri

Azınlıklar tarafından kurulan cemiyetler, İtilaf devletleri tarafından para, silah ve cephane yönünden desteklenmiştir. Böylece Anadolu'nun işgalinin kolaylaştırılması amaçlanmıştır. Rum ve Ermeni dini lider ve patrikhaneler tarafından yönlendirilmişlerdir.

Çoğunlukta oldukları yerlerde Wilson ilkelerine göre bağımsız Devletlerini kurmak istemişlerdir.

Bulundukları yerlerdeki Türklere baskı yaparak onları bölgeden göçe zorlamış ve nüfus çoğunluğunu ele geçirmek istemişlerdir.

Kuruldukları yerlerde karışıklık çıkararak İtilafların Mondros'un 7. maddesini uygulamasına zemin hazırlamak istemişlerdir

MİLLİ MÜCADELEDEN YANA OLMAYAN CEMİYETLER	
CEMİYETİN ADI	AMACI ve FAALİYETLERİ
Hürriyet ve İtilaf Fırkası 1911	İttihat ve Terakki Cemiyetine karşı kurulmuş, I. Dünya Savaşından sonra iktidar olmuş, İngiliz yanlısıdır, İttihatçı bir hareket olarak gördükleri Milli Mücadele'ye karşı çıkmışlardır.
	Osmanlı aydınları ve bazı milli mücadeleçiler

Wilson Prensipleri Cemiyeti 1918	tarafından desteklenen cemiyet Osmanlı Devleti'nin varlığını koruyabilmesi için ABD'nin manda himayesine girmesinin gerekli olduğunu savunmuştur. Cemiyetin kurucularından bazıları daha sonra milli mücadelecilere katılmıştır.
Kürt Teali Cemiyeti 1918	Wilson ilkelerine dayanarak doğu illerinde bağımsız bir Kürt Devleti'ni kurmak
Sulh ve Selamet-i Osmaniye Fırkası 1919	Kurtuluşu Padişah ve Halifeliğin emirlerine uymada görmüştür.
Teali İslam Cemiyeti 1919	Medrese hocaları tarafından kurulan Cemiyet kurtuluşun İslam'da olduğunu, Halifeliğinin güçlendirilmesi gerektiğini savunmuştur
İngiliz Muhipleri Cemiyeti 1919	İngiltere'nin mandasına girmeyi amaçlamış, Damat Ferit ve Devlet adamları tarafından desteklenmiş, Milli Mücadeleye karşı olmuştur

Özellikleri

Tam bağımsızlığa inanmadıkları için kurtuluş için mandacılığı savunmuşlardır.

Milli mücadeleye karşı olup kimisi İtilaf Devletlerinin desteğini almıştır. Saltanat ve Halifeliğin devamından yanadırlar.

Müdafa-i Hukuk Cemiyetleri (Milli-Yararlı Cemiyetler)

Bu cemiyetler, Mondros Ateşkes Antlaşmasından sonra başlayan işgallere karşı kurulmuştur. Cemiyetlerin kurulmasının diğer bir nedeni de Trakya'nın ve Batı Anadolu'nun Yunanistan'a verileceği, Doğu Anadolu ve Kilikya'da bir Ermeni devletinin, Samsun-Trabzon çevresinde Pontus Rum Devletinin kurulacağı endişesiydi.

CEMİYETİN ADI	AMACI ve FAALİYETLERİ
Milli Kongre C. 1918	İtilaf Devletlerinin haksız işgallerini ve azınlıkların taşkınlıklarını basın-yayın yolu ile dünya duyurmak
- İzmir MHC. 1918 - İzmir Redd-i İlhak C.1919	İzmir ve Batı Anadolu'nun Yunanlılara verilmesini önlemek ve bölge çoğunluğunun Türk olduğunu göstermek
Trakya-Paşaeli C. 1918	Trakya'nın Yunanistan'a verilmesini önlemek
Doğu Anadolu MHC. 1918	Doğu Anadolu'da bir Ermeni devletinin kurulması önlemek. Bölgeden göç etmeyi yasaklamış, bölgenin hep birlikte savunulacağını, dini ve ekonomik açıdan örgütlenmesini istemiştir.
Kilikyalılar C. 1918	Bölgedeki Fransız işgaline ve Ermeni faaliyetlerine karşı kurulmuştur.

Trabzon MHC. 1919	Bölgede kurulmak istenen Trabzon Rum İmp. Faaliyetlerine karşı kurulmuştur.
Anadolu Kadınları Müd. Vatan C. 1919	Sivas Valisinin eşi Melek Reşit Hanım tarafından kadınların milli mücadeleye destek vermesini sağlamak amacıyla kur.

Mili Cemiyetlerin Ortak Özellikleri

Bağımsız yaşama ve **milliyetçilik** duygusuyla kurulmuşlardır. Azınlıklar, İstanbul Hükümeti ve işgalci güçlerle mücadele etmişlerdir. Sadece **kendi bölgelerini** savunmayı amaçlamışlardır. Amaçlarını propaganda (**yayın-yayın**) yoluyla dünyaya duyurmaya çalışmışlardır. Cemiyetlerin tabanını asker, öğretmen, gazeteci vb **aydınlar** oluşturmuştur. Sivas Kongresi'nde "**Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti**" adı altında birleşmişlerdir.

PARİS BARIŞ KONGERANSI VE İZMİR'İN İŞGALİ

Paris Barış Konferansı, Birinci Dünya savaşından sonra İttifak Devletlerine karşı savaşmış veya savaş ilan etmiş 32 devletin katılımıyla 18 Ocak 1919 tarihinde toplanmıştır. Konferansta İngiltere, Fransa, İtalya, ABD ve Japonya etkili olmuştur. Konferansın gündemi İttifak devletleri (yenilen) ile yapılacak olan **barış antlaşmalarını hazırlamak ve Osmanlı Devletinin durumunu ele almak** olmuştur. Konferansta Amerika Milletler Cemiyetinin kurulmasını, İngiltere ve Fransa ise çıkarlarını gerçekleştirmeyi amaçlamıştır. İngiltere ve Fransa bu çıkarlarını Osmanlı'nın Arap topraklarında manda yönetimler kurmak suretiyle sürdürmüşlerdir.

Taslak metinleri konferansta hazırlanan antlaşmalar (Versay-Almanya, Sen Jermen-Avusturya, Nöyyi-Bulgaristan, Triyanon-Macaristan) dayatmayla İttifak Devletlerine kabul ettirilmiştir. Yenilen devletler bu antlaşmalarla **toprak kaybetmiş, ağır savaş tazminatına çarptırılmış, askeri ve ekonomik kısıtlamalarla** karşı karşıya bırakılmışlardır.

Konferansın en karmaşık konusu **Osmanlı Devletinin paylaşımı** olmuştur. Konferansta İngiltere elde ettiği üstünlüğü kalıcı hale getirmeyi; Fransa ve İtalya Birinci Dünya Savaşı sırasında yapılan gizli antlaşmalara bağlı kalınmasını istemiştir. Yunanistan elindeki belgelerle Batı Anadolu'nun (İzmir ve çevresi) -nüfus çoğunluğunun Rum olduğu, bölge Rumlarına katliam uygulandığı gerekçesiyle, kendisine bırakılması gerektiğini savunmuştur. Ermeni, Kürt ve Araplar da çoğunluk oluşturdukları yerlerin Wilson İlkelerine uygun olarak kendilerine bırakılmasını savunmuşlardır.

Osmanlı topraklarıyla ilgili bu karmaşık hesaplar Osmanlı Devletiyle imzalanacak olan antlaşmanın yapılamamasına neden olmuşsa da Konferansta İngiltere'nin desteğiyle İzmir ve çevresinin işgali Yunanistan'a

birakılmıştır. İzmir ve çevresi daha önce yapılan gizli antlaşmalarla İtalya'ya söz verildiği halde Yunanistan'a bırakılması İtilaflar arasında **ilk görüş** ayrılıkların ortaya çıkmasına ve İtalya'nın Paris Barış Konferansını terk etmesine neden olmuştur.

İZMİR'İN İŞGALİ 15 MAYIS 1919

1829 yılında bağımsızlığını elde Yunanistan Birinci Dünya savaşına kadar topraklarını beş kat büyötmüştür. Yunanistan Osmanlı toprakları olan **Trakya, İstanbul, İzmir ve Çevresini** alarak topraklarına dâhil etmek ve böylece büyük bir **Rum-Bizans İmparatorluğu** kurmayı hedeflemiştir. Bu hedefine **Büyük Ülkü anlamına Megalo idea** denilmiştir. Yunanistan, Paris Barış Konferansını bu amacına ulaşmanın fırsatı olarak görmüştür. Konferansa elinde Batı Anadolu'nun nüfus istatistikleriyle katılmış, **nüfus çoğunluğunun** Rum olduğunu iddia etmiş ve **Wilson ilkelerine göre** bölgenin kendisine bırakılmasını istemiştir. Bu isteği İngiltere tarafından desteklendiği için İzmir ve çevresinin işgali Yunanistan'a bırakılmıştır. Yunanistan 15 Mayıs 1919 sabahında İngiltere, Fransa ve ABD'nin desteğiyle İzmir'e asker çıkarmış ve yaklaşık 4 yıl sürecek Anadolu işgali başlamıştır.

Yunanistan'ın İzmir'i işgaline karşı Damat Ferit Hükümeti kayıtsız kalmış ancak bölge halkı tarafından kurulan Redd-i İlhak Cemiyeti hem Osmanlı Hükümeti hem de İtilaf Devletleri nezdinde işgalin önlenmesi konusunda girişimde bulunmuştur. Bu girişimlerden bir sonuç alınamayınca Batı Anadolu'nun tamamına yayılacak olan Yunan işgali karşısında halk kendi savunmasını kendisi üstlenmiştir. Hükümetin işgaller karşısında sessiz kalması ve işgallerin kanlı bir şekilde yaygınlaşması halkta büyük bir tepki yaratmış ve **Kuvay-ı Milliye'nin** kurulmasına neden olmuştur. Buradaki ilk çatışma İzmir'e giren Yunan birliklerinin önünde bayrağı taşıyan Yunan subayın gazeteci **Hasan Tahsin** tarafın vurulmasıyla başlamıştır.

Yunanistan'ın işgallerini yaygınlaştırması üzerine yaşanan olayları araştırmak amacıyla Amerikalı Amiral Bristol başkanlığında İngiltere, Fransa ve İtalya temsilcilerinden oluşan bir komisyon kurulmuştur. Bu komisyon Batı Anadolu'daki Yunanistan ve Türk iddialarını araştırmış ve **Amiral Bristol Raporunu** hazırlamıştır. Komisyon raporuna göre (Ekim 1919) İzmir ve çevresindeki Hristiyan halkın hayatının tehlikede olduğuna dair barış konferansına yanlış bilgi verildiği, Batı Anadolu'ya yapılan katliamlardan Yunanistan sorumlu olduğu, Yunan askerlerinin bölgeden çekilmesi ve yerine İtilaf askerlerinin gönderilmesi, bölgedeki nüfus çoğunluğunun Türk olduğu dolayısıyla bölgenin Wilson ilkelerine göre Yunanistan'a bırakılamayacağı ifade edilmiştir.

Önemi:

* Bu Rapor, Batı Anadolu'da Türklerin katliam yapmadığını,

- * Bölgede çoğunluğunun Rum olmadığını,
- * Yunan işgalinin haksız olduğunu,
- * Yunan işgalinin ilhak amacıyla yapıldığını ortaya koymuştur.
- * İngiltere, bu raporu dikkate almamıştır.
- * Mustafa Kemal Paşa milli mücadele döneminde iç ve dış kamuoyunu harekete geçirmek amacıyla bir araç olarak kullanmıştır.